

5. Służby ochrony prawa

uprawnienia policji | inne służby mundurowe | prawa ofiary, świadka i oskarżonego

→ Policja

Jest to umundurowana i uzbrojona formacja służąca społeczeństwu. Do jej głównych zadań należą:

- ochrona życia, zdrowia i mienia ludzi,
- dbanie o bezpieczeństwo i porządek publiczny,
- kontrola ruchu drogowego,
- zapobieganie przestępstwom,
- wykrywanie przestępstw, ściganie ich sprawców,
- nadzór nad przestrzeganiem przepisów porządkowych i administracyjnych obowiązujących w miejscach publicznych,
- gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie informacji kryminalnych,
- nadzór nad strażami gminnymi (miejskimi) i innymi uzbrojonymi formacjami ochronnymi,

- zabezpieczanie imprez masowych i zgromadzeń publicznych.
- Policja wykonuje również inne czynności na polecenie sądu, prokuratury, administracji państwowej i samorządu terytorialnego.

→ Uprawnienia policji

Policjanci mają prawo do:

- legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości,
- zatrzymywania ludzi stwarzających bezpośrednie zagrożenie dla życia, zdrowia lub mienia innych,
- przeprowadzania kontroli osobistych, przeglądania bagaży i ładunków,
- stosowania – w określonych sytuacjach – środków przymusu bezpośredniego (np. siły fizycznej, kajdanek, gazu łzawiącego) i broni palnej,

Inne służby mundurowe

NAZWA	WYBRANE ZADANIA
Straż pożarna	<ul style="list-style-type: none"> • walka z pożarami i klęskami żywiołowymi • pomoc podczas kolizji i wypadków samochodowych
Straż miejska (gminna)	<ul style="list-style-type: none"> • pilnowanie porządku w miejscach publicznych • czuwanie nad prawidłowością ruchu drogowego • współdziałanie z innymi służbami w celu ochrony porządku podczas zgromadzeń i imprez publicznych
Straż graniczna	<ul style="list-style-type: none"> • ochrona granic państwowych na lądzie i morzu, kontrola ruchu granicznego • zwalczanie przestępczości związanej z przekraczaniem granic, np. przewożeniem przez nie towarów objętych akcyzą, broni i amunicji • kontrolowanie legalności wykonywania pracy przez cudzoziemców oraz prowadzenia przez nich działalności gospodarczej
Służba celno-skarbowa	<ul style="list-style-type: none"> • wykrywanie i zwalczanie przestępczości skarbowej (np. wyłudzenia podatku od towarów i usług VAT) • pobór należności celnych oraz innych opłat związanych z przywozem i wywozem towarów

- obserwowania i nagrywania zdarzeń w miejscach publicznych, a w określonych sytuacjach także utrwalania towarzyszących im dźwięków,
- zatrzymywania sprawców przemocy w rodzinie, stwarzających bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego.

→ Policjant a obywatel

Przystępujący do działań wobec obywateli policjant jest zobowiązany podać swoje dane: stopień służbowy oraz imię i nazwisko (w sposób umożliwiający odnotowanie tych informacji), a także wskazać podstawę prawną i przyczynę interwencji. Jeśli funkcjonariusz tego nie uczyni, osoba, wobec której są podejmowane czynności, ma prawo tego od niego zażądać. Policjant powinien też poinformować obywatela o prawie do złożenia we właściwej prokuraturze **zażalenia** na sposób przeprowadzenia przez niego interwencji.

OKIEM NASTOLATKA

Niektóre działania policji wobec nieletnich przebiegają inaczej niż wobec osób dorosłych.

- Gdy policjant podejmuje interwencję wobec osoby niepełnoletniej, powinien powiadomić o tym jej rodziców lub opiekunów.
- W wypadku zatrzymania młodych ludzi nie wolno stosować kajdanek (jest to dopuszczalne tylko w stosunku do osób powyżej 15 roku życia, które popełniły przestępstwo przeciwko życiu lub zdrowiu).
- Przesłuchanie nieletniego odbywa się w obecności jego rodziców, opiekunów lub obrońcy.
- Po zatrzymaniu nastolatek jest umieszczany w specjalnej placówce – policyjnej izbie dziecka. Pobyty w niej nie może trwać dłużej niż 48 godzin.

Prawa ofiary, świadka i oskarżonego w sądzie

PRAWA OFIARY	PRAWA ŚWIADKA	PRAWA OSKARŻONEGO
<ul style="list-style-type: none"> • prawo do traktowania z szacunkiem • zapewnienie ochrony życia prywatnego • utajnienie danych osobowych, zastrzeżenie informacji na temat adresu zamieszkania wyłącznie do wiadomości prokuratury i policji • ochrona anonimowości w sprawozdaniach medialnych • prawo do fachowej pomocy medycznej, psychologicznej i prawnej • możliwość wystąpienia w charakterze oskarżyciela • prawo do pomocy w procesie mediacji i pojednania ze sprawcą • przesłuchania przed sądem ograniczone do jednej rozmowy (z udziałem psychologa), jeśli poszkodowany nie ma 15 lat 	<ul style="list-style-type: none"> • zastrzeżenie danych dotyczących adresu zamieszkania wyłącznie do wiadomości prokuratury i policji • prawo do zachowania tajemnicy państwowej lub służbowej oraz do składania zeznań tylko po zwolnieniu z tego obowiązku przez uprawniony organ • możliwość uchylenia się od odpowiedzi na pytanie, jeżeli mogłaby ona doprowadzić do pociągnięcia świadka albo jego najbliższych do odpowiedzialności karnej • prawo do przesłuchania z wyłączeniem jawności, jeżeli treść zeznań mogłaby narazić świadka lub jego najbliższych na hańbę 	<ul style="list-style-type: none"> • prawo do obrony i korzystania z pomocy obrońców • prawo do zabierania głosu, składania wyjaśnień, zadawania pytań • prawo bliskich oskarżonego do odmowy składania zeznań • zasada domniemania niewinności, obowiązująca przez cały czas trwania procesu • rozstrzygnięcie wątpliwości pojawiających się w czasie procesu na korzyść oskarżonego